

Kajaanin kaupunki

Kajaanin kaupungin talousarvion 2023 ja taloussuunnitelman 2024–2025 LAADINTAOHJE

Kaupunginhallitus 21.6.2022

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	2
1. Yleinen taloudellinen kehitys	3
1.1. Kuntatalouden tilannekuva.....	4
1.2. Kajaanin kaupungin taloudellinen tilanne	4
2. Kaupunkistrategia	5
3. Taloussuunnittelun tavoitteet ja periaatteet	6
4. Kajaanin kaupungin talousarvion ja -suunnitelman valmistelu	8
4.1. Kajaanin kaupungin talouden suunnittelua ohjaavat tavoitteet	8
4.2. Talousarvion tavoitteiden määrittäminen ja riskienarviointi	9
4.3. Käyttötalouden suunnittelu	11
4.5. Verotulot ja valtionosuudet	15
4.6. Kaupungin liikelaitokset	16
4.7. Kuntayhtymät ja niiden liikelaitokset	17
4.8. Tytäryhteisöt.....	17
4.9. Vuoden 2023 talousarvion ja vuosien 2024–2025 taloussuunnitelman valmisteluajataulu	18
5. Vuoden 2023 talousarvioraami	20

1. Yleinen taloudellinen kehitys

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on langettanut synkän varjon maailmantalouden ylle. Sotaan liittyvä epävarmuus heikentää luottamusta ja kiihdyttää inflaatiota energia-alan ollessa myllerryksessä. Monien raaka-aineiden saatavuus on heikentynyt. Viljakasvien viennin väheneminen Venäjältä ja Ukrainasta uhkaa monen kehittyvän maan elintarvikehuoltoa. Maailmantalouden kasvu hidastuu vuoden 2021 runsaasta kuudesta prosentista 3,2 prosenttiin v. 2022 ja edelleen 3,1 prosenttiin v. 2023.

Euroalueen näkymät ovat synkentyneet nopeasti sodan takia. Suoria Venäjän-kauppaan liittyviä vaikutuksia suurempia ovat pitkälti energiamarkkinoiden epävarmuudesta juontuva hintojen nousu sekä taloudellista aktiiviteettia vähentävä luottamusvaikutus. Raakaöljyn, maakaasun sekä tiettyjen metallien ja muiden raaka-aineiden hintojen nousu nostavat sekä tuottaja- että kuluttajahintoja. Yleinen epävarmuus varjostaa kulutusta ja investointeja.

Suomen talous oli hyvässä vedossa. Vuonna 2021 tuotanto kasvoi poikkeuksellisen nopeasti 3,5 prosentin vauhtia ja saavutti koronaa edeltäneen tasonsa. Alkuvuoden 2022 aikana työllisyys nousi ennätyskalliseksi samalla kun avoimia työpaikkoja oli ennätyskallisen paljon. Kuluttajien ja yritysten usko tulevaisuuteen oli vahva. Verotuloja kertyi valtion kirstuun mukavasti.

Kuva taloudesta muuttui kertaheitolla, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan. Talouden kehityksen ennustamisen epävarmuus kasvoi ja talouden kasvun ennakoitaan hidastuvan kokonaisuudessaan aiemmista ennusteista. Valtiovarainministeriö arvioi, että Suomen kokonaistuotanto kasvaa keskimäärin 1,5 % ja kuluttajahintainflaatio kiihtyy 4 prosenttiin tänä vuonna. Koko kasvu on ns. kasvuperintöä edelliseltä vuodelta. Venäjän hyökkäys Ukrainaan alkaa vaikuttaa talouteen vuoden toisella neljänneksellä. Talous alkaa toipua loppuvuoden aikana ja vuoden lopussa tuotanto saavuttaa uudelleen vuoden alun tason.

Sodan epäsuotuisat vaikutukset lisäävät myös painetta julkiseen talouteen, kun talouden ja työllisyyden kasvu hidastuu ja työttömyys alenee hitaammin. Tarpeet osoittaa enemmän rahaa turvallisuuteen, pakolaisten vastaanottamiseen, huoltovarmuuteen, pakotteista aiheutuvan kustannusten nousun korvaamiseen sekä yhteiskunnan kriittisen infrastruktuuriin ja vihreän siirtymän kohdistuviin tukiin ja investointeihin lisäävät painetta julkiseen talouteen.

Kaiken päälle korot ovat alkaneet nousta. Euroopan keskuspankki arvioi inflaation kiihtyvän yli tavoitteen ja hintavakauteen kohdistuvien riskien kasvaneen euroalueella. Se on ilmoittanut kiristävänsä euroalueen rahoitusoloja irtautumalla vähitellen määrällisestä elvytyksestä ja valmistautumalla nostamaan ohjauskorkoa myöhemmin 2022 aikana. Korkojen nousu alkaa lisätä julkisen talouden korkomenoja sitä mukaa, kun erääntyviä lainoja uusitaan ja uutta lainaa otetaan.

Bruttokansantuotteen (BKT) arvioidaan kasvavan 1,5 % v. 2022. Maailmanmarkkina- sekä kuluttajahintojen nousun seurauksena BKT:n kasvu hidastuu kotitalouksien ostovoiman heiketessä ja yksityisen kulutuksen kasvun hidastuessa. Lisääntynyt epävarmuus siirtää investointeja tulevaisuuteen. BKT kasvaa 1,7 % v. 2023 ja 1,5 % v. 2024.

1.1. Kuntatalouden tilannekuva

Ennakollisten tietojen mukaan paikallishallinnon alijäämä syveni 0,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2021. Alijäämän hienoista kasvua selittää kulutusmenojen voimakas kasvu ja covid-19-tukitoimien pieneneminen edellisvuodesta. Covid-19-tukien ja kulutuksen voimakkaan kasvun lisäksi poikkeuksellista oli se, että paikallishallinnon investointimenot kääntyivät 15 vuotta kestäneen yhtäjaksoisen kasvun jälkeen laskuun. Ennakoarvion mukaan sekä kuntien ja kuntayhtymien että sektoriin luokiteltujen yhtiöiden investoinnit vähenivät.

Määräaikaiset covid-19-kriisistä johtuvat tuet eivät ole ratkaisseet kuntatalouden rakenteellista tulojen ja menojen epätasapainoa, joka on seurausta väestön ikääntymisen aiheuttamasta sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvupaineesta ja työikäisten määrän vähenemisestä. Kulutusmenojen kasvua ylläpitää v. 2022 palvelutarpeen kasvun lisäksi hoito- ja palveluvelan purkaminen sekä hallitusohjelman mukaiset kuntien tehtävien laajennukset. Lisäksi uusi menoja muodostuu Ukrainan sotaa pakenevien maahanmuutosta, josta syntyviä kuluja mm. varhaiskasvatukseen, perusopetukseen valmistavaan opetukseen ja kotouttamiseen liittyen hallitus on sitoutunut korvaamaan kunnille. Sekä kuluvan vuoden että jatkovuosien menoihin liittyy suurta epävarmuutta, sillä maahanmuuttoon liittyvä määräraharave on riippuvainen muun muassa tulijoiden toteutuvasta lukumäärästä sekä heidän iästään ja palvelutarpeistaan. Henkilöstökulut muodostavat paikallishallinnon suurimman kuluerän, ja siksi myös kunta-alan palkkaratkaisuilla on suuri merkitys sen kustannuskehitykselle.

Paikallishallinnon rakenteellisia ongelmia ei ole täysin selätetty sote-uudistuksen jälkeenkään, vaikka vaikeasti ennakoitavat ja nopeasti kasvavat sote-menot siirtyvät pois kuntien vastuulta. Menojen ja tulojen välille jää rakenteellinen epätasapaino ja siksi tuottavuutta ja tehokkuutta lisäävien rakenteellisten uudistusten tarve säilyy paikallishallinnossa sote-uudistuksen jälkeenkin. Sote- ja pelastustoimen palveluiden siirtyessä hyvinvointialueille kuntien mahdollisuudet tasapainottaa talouttaan menoja sopeuttamalla kaventuvat.

Samanaikaisesti investointitarpeet pysyvät kuitenkin muuttoliikkeen ja rakennuskannan iän vuoksi mittavina. Paikallishallinnon velkaantuminen jatkuu vuoteen 2023 saakka, jolloin sote-uudistuksen seurauksena paikallishallinnolta siirtyy n. 5,1 mrd. euroa velkaa hyvinvointialueille. Paikallishallinnon velkasuhde jatkaa kasvuaan sote-uudistuksen jälkeenkin, mutta sen kasvuvauhti hidastuu selkeästi viime vuosikymmenen keskimääräisestä kasvusta.

1.2. Kajaanin kaupungin taloudellinen tilanne

Kajaanin kaupungin tulos toteutui vuonna 2021 ylijäämäisenä 6,34 milj. euroa. Ylijäämäinen tulos johtui erityisesti verotulojen hyvästä kehityksestä ja rahoitustuottojen vahvasta kasvusta. Kaupungin toimialat ja liikelaitokset saavuttivat taloudelliset tavoitteet ja toimintakulut toteutuivat kautta linjan arvioitua maltillisempina. Kainuun soten alijäämä vuodelta 2021 toteutui myös muutettua talousarviota maltillisempiana.

Vuoden 2022 alkuperäinen talousarvio on -16,1 milj. euroa alijäämäinen ja taloussuunnitteluvuodet 2023–2024 myös selkeästi alijäämäisiä. Huhtikuussa julkaistujen verotuloennusteiden ja hyvinvointialueuudistuksen kuntien rahoituslaskelmien perusteella rahoituspohja on toteutumassa ennakoitua paremmin. Verotulot kasvavat talouden ja työllisyyden hyvän kehityksen johdosta ja valtionosuudet kasvavat ammatilliseen koulutukseen suunnattavien lisärahoituspäätösten myötä.

Kajaanin kaupungin sijoitussalkun kehittyminen vaikuttaa merkittävästi vuosittain kaupungin rahoitustuottojen kertymään ja sijoitussalkun arvon muutokset voivat vaikuttaa talouteen niin positiivisesti kuin negatiivisesti

salkun kehityksestä riippuen. Kajaanin kaupungin sijoitussalkun arvo 30.4.2022 oli 166,8 milj. euroa, mutta sijoitussalkun arvo oli laskenut vuoden 2022 alusta -6,0 %. Sijoitussalkun kehitys noudattelee yleistä rahoitusmarkkinoiden kehitystä. Kajaanin kaupungin sijoitussuunnitelman mukaan varsinaisen sijoitussalkun jäljellä olevasta kumulatiivisesta tuotosta tuloutetaan vuosittain 20–50 %.

Kajaanin kaupungin tulevien vuosien suurimpana haasteena ovat toimintakulujen kasvu ja merkittävät investointipaineet. Verorahoitus ja toimintatuottojen kehitys eivät vastaa toimintakulujen muutosta ja vuosikate ei riitä kattamaan investoinneista aiheutuvia poistoja. Rahoitustuottojen kehitykseen liittyy myös epävarmuustekijöitä. Hyvinvointialueuudistuksen myötä myös kaupungin verorahoituspohjan rakenne muuttuu. Verotulot muodostavat aiempaa suuremman osan verorahoituksen kokonaisuudesta, joten työllisyyden ja yleisen taloudellisen kehityksen muutokset voivat aiheuttaa kaupungin tulopohjassa aiempaa enemmän vaihtelua.

Kajaani on parhaillaan päivittämässä talouden sopeuttamissuunnitelmaa vuosille 2023–2026, jonka tavoitteena on saada aikaan 2,5 milj. euron vuosittaiset säästöt tuleville vuosille. Sopeuttamishjelmassa uusia toimenpiteitä on pyritty löytämään kaupungin palveluverkkoon ja -rakenteisiin liittyen, uudistamalla toimintatapoja sekä yhteistyötä tiivistämällä.

2. Kaupunkistrategia

Talousarviossa toimialoille, liikelaitoksille ja tytäryhteisöille asetetaan mitattavat toiminnalliset tavoitteet, joilla toteutetaan kaupunkistrategiaa.

[Kajaani–aikaa elämälle! -kaupunkistrategian](#) tavoitteena on, että vuonna 2026 kajaanilaiset ovat ylpeitä kotikaupungistaan Kainuun menestyvänä maakuntakeskuksena. Suuntaamme tulevaisuuteen kolmella teemalla:

1. Elinvoima ja osaaminen

Teemme uudistavaa elinvoimapolitiikka ja olemme houkutteleva kaupunki kasvavalle yritystoiminnalle. Haemme kestäväää kasvua teknologiaosaamisesta ja sen soveltamisesta, tulevaisuuden palveluista, luontomme rikkauksista, matkailusta ja uusiutuvasta energiasta. Tasapainoisella taloudella varmistamme kaupungin elinvoiman.

Helppo ja turvallinen arki luo hyvän elämän mahdollisuuksia kaikenikäisille kajaanilaisille ja erilaisille kotitalouksille. Kajaani on vetovoimainen kaupunki opiskelijoille, nuorille naisille ja perheille. Arvostamme alueemme osaajia, ja uusia osaajia muuttaa Kajaaniin kotimaasta sekä ulkomailta. Teemme yhteistyötä alueen muiden viestinviejien kanssa nostaaksemme Kajaanin pito- ja vetovoimatekijät esille.

Laaja kulttuuritarjonta, monipuoliset harrastukset ja erilaiset asumisen mahdollisuudet lisäävät Kajaanin lumovoimaa. Kajaani on paras kaupunki tehdä monipaikkaista työtä.

2. Lapset ja nuoret

Meille on tärkeintä, että lasten sekä nuorten on hyvä kasvaa Kajaanissa ja heille rakentuu myönteinen suhde kotikaupunkiin.

Tuemme lapsia ja nuoria hyvän elämän rakentamisessa ja huolehdimme heistä kasvun eri vaiheissa. Tarjoamme lapsille, nuorille ja lapsiperheille terveyttä, hyvinvointia ja kasvua edistävää tukea sekä oppimisympäristöjä. Edistämme lasten ja nuorten turvallisuutta sekä yhteisöllisyyttä kaikissa kasvuympäristöissä. Toimimme niin, ettei yksikään nuori syrjäytyisi.

Lisäämme nuorten osallisuutta kuuntelemalla ja kuulemalla. Otamme nuoret mukaan heitä koskeviin asioihin. Rakennamme edellytyksiä nuorten kohtaamiselle, harrastusmahdollisuuksille ja tapahtumille.

3. Kestävä kehitys

Käytämme resurssejamme harkitusti, hyvinvointia, kestävästä kehitystä ja vihreää siirtymää edistävästi.

Pidämme yhdessä huolta puhtaasta luonnostamme ja ympäristöstämme. Edistämme luonnon monimuotoisuutta, hillitsemme ilmastomuutosta ja vähennämme päästöjä.

Kehitämme Kajaania maakuntakeskuksena, jossa on tiivis ja kaupunkimainen keskusta sekä elinvoimaiset kyläalueet. Hyödynnämme tehokkaasti olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta, jotta voimme tarjota monipuolisesti erilaisia vaihtoehtoja asumiseen sekä liike- ja teollisuustoimintaan.

Edistämme uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä sekä kiertotaloutta. Käytämme tilojamme tehokkaasti ja parannamme energiatehokkuutta. Suosimme kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä. Teemme kestäviä hankintoja.

Helposti saavutettavat taajamametsät, laajat metsäalueet sekä esteettömät lähivirkistysalueet lisäävät hyvinvointiamme.

3. Taloussuunnittelun tavoitteet ja periaatteet

Kunnan taloussuunnittelussa toiminnalla ja taloudella on kiinteä yhteys. Talousarviossa ja -suunnitelmassa tulee osoittaa riittävät resurssit asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi sekä osoittaa, miten toiminta ja investoinnit rahoitetaan. Suunnitelmien tulee turvata kunnan tehtävien hoitaminen. Toisaalta suunnitelmien on oltava realistisia siten, että kunnan talouden tasapaino voidaan säilyttää tai saavuttaa suunnittelukaudella. Talousarvion laadinnassa on otettava huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet.

Talouden suunnittelussa lähtökohtana ovat strategiassa kunnan toiminnalle asetetut pitkän aikavälin tavoitteet, ennakoitujen talouden kehitysnäkymät, arvioitu väestön ja elinkeinojen kehitys sekä muut toimintaympäristön muutokset. Talousarviossa ja -suunnitelmassa otetaan huomioon koko kuntakonserni niin, että tytäryhteisöjen toiminta ja talous kytketään tavoitteiden avulla tiiviisti kunnan strategiaan.

Talousarviolla ja -suunnitelmalla on kunnassa kolme päätehtävää.

1. asetetaan palvelutoimintaa ja investointihankkeita koskevat tavoitteet
2. talousarvioon ja -suunnitelmaan budjetoidaan menoja ja tuloja koskevat arviot eri tehtäville ja hankkeille. Talousarviovuoden arviot ovat sitovia määrärahoja ja tuloarvioita.
3. talousarviossa ja -suunnitelmassa osoitetaan, miten varsinainen toiminta ja investoinnit rahoitetaan.

Talousarvion tavoitteet

Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Valtuuston ja kunnan muiden toimielinten on talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksyttävä toimintaa ja taloutta koskevat tavoitteet. Toiminnan tavoitteilla ohjataan kunnan toimintaprosesseja ja talouden tavoitteilla tulo- ja pääomarahoitusta sekä resurssien jakoa. Tavoitteet on pyrittävä asettamaan siten, että ne kattavat tehtäväalueen perustehtävät ja ovat toteutettavissa niihin osoitetuilla voimavaroilla.

Kunnan toiminnalle asetettavien tavoitteiden tulee olla mahdollisimman konkreettisia ja yksiselitteisiä. Tavoitteiden laadinnassa tulee huomioida seuraavat asiat:

- Tavoitteiden tulee tukea kuntastrategian toteuttamista.
- Tavoitteiden tulee kuvata kunnan aikaansaannoskykyä ja positiivisia vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin sekä kunnan elinvoimaisuuteen. Hyvinvointihyödyillä tarkoitetaan kunnan toimenpiteillä aikaansaatuja positiivisia vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin.
- Tavoitteita tulee asettaa mahdollisimman kattavasti eri toiminnoille, mutta kuitenkin siten, että keskitytään esimerkiksi suoritettun riskienarvioinnin perusteella olennaisiin tavoitteisiin.
- Tavoitteiden tulee olla riittävän haastavia, mutta kuitenkin niin realistisia, että ne on mahdollista saavuttaa esimerkiksi toimintaa tehostamalla.
- Asetettavien tavoitteiden tulee olla sellaisia, että kunta voi vaikuttaa omilla toimenpiteillä niiden toteutumiseen ja että niiden toteutumista voidaan mitata tai arvioida.

Talousarviossa asetetaan kaupungin aluetta, asemaa, väestöä ja kokonaistaloutta koskevat tavoitteet. Kokonaistaloutta koskevilla tavoitteilla on kiinteä yhteys kaupungin talouden vakauteen ja tasapainoon. Tavoitteiden asetannassa tulee kiinnittää huomiota myös tavoitteiden asiakaslähtöisyyteen ja palvelutoiminnan tuotantoon ja järjestämiseen liittyviin tekijöihin. Asiakaslähtöiset tavoitteet voivat liittyä palveluiden järjestämiseen tai tuottamiseen. Yhteistä näille on se, että tavoite kohdistuu asiakkaan näkökulmasta havaittavissa olevaan päämäärään, esimerkiksi palvelun hintaan, vaikuttavuuteen, laatuun, saatavuuteen tai palvelukykyyn. Palvelutoiminnan tuotantotavoitteet liittyvät määrään, laatuun ja palvelutuotannon tuottavuuteen.

Tavoitteiden mitattavuusvaatimus

Talousarvioissa ja -suunnitelmassa asetettavien tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotta niitä voidaan mitata mahdollisimman yksiselitteisillä ja konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä. Mittarit voivat olla määrällisiä tai laadullisia.

Mitattavat tavoitteet asetetaan kuntastrategian mukaisille eri osa-alueille talousarviossa kattaen niin lyhyen kuin pidemmänkin aikavälin. Asetettavat tavoitteet kohdistuvat olennaisiin toimintoihin ja ohjaavat kehittämään toimintatapoja ja siten toiminnan tuloksellisuutta. Tavoitteiden perusteella tunnistetaan tapahtumat, jotka vaikuttavat tavoitteiden saavuttamiseen. Tunnistetut mahdollisuudet ja vahvuudet hyödynnetään systemaattisesti. Tavoitteiden saavuttamista uhkaavat riskit analysoidaan ja merkittäviksi arvioituille riskeille määritellään tavoitteiden saavuttamisen edellyttämät toimenpiteet.

Tavoitteiden asetannassa ja mittaamisessa on huomioitava toimintaympäristö ja siinä tapahtuvat muutokset, jotka saattavat aiheuttaa haasteita tavoitteiden saavuttamiselle. Hyvin asetettu tavoite ottaa huomioon toimintaympäristön haasteet.

Riskienarviointi tavoitteiden asettamisessa

Talousarvion laadinnan yhteydessä tulee analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa kunnan ja kuntakonsernin tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavien tapahtumien tunnistamisen ja arvioinnin tulee siten olla osa tavoitteiden asettamista.

4. Kajaanin kaupungin talousarvion ja -suunnitelman valmistelu

Talousarvion ja -suunnitelman valmistelu on vuosittain toistuva prosessi, johon osallistuvat kaupungin toimielimet, viranhaltijat ja työntekijät, joilla on tulosvastuuta tavoitteiden toteutumisessa ja jotka ovat tilivelvollisia varojen käytöstä.

Kaupungin määrittelemien vastuutahojen velvollisuutena on analysoida toimintaympäristön muutoksia ja tunnistaa talousarvion valmistelun yhteydessä tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida riskien vaikutuksia ja laatia tarvittavat suunnitelmat riskien hallitsemiseksi. Käytännössä sisäinen valvonta ja riskienhallinta kytkeytyvät vuosittaiseen talousarvio- ja tilinpäätösprosessiin.

Kajaanin kaupungin talousarvion rakennetta on uudistettu vuoden 2023 talousarvion laadintaan ja lisäksi otetaan käyttöön uusi talouden suunnittelun järjestelmä FPM. Talousarviorakenteen uudistuksella tavoitellaan talousarviokirjan selkeyttämistä, tiivistämistä ja talousarvion toiminnallisten tavoitteiden vahvempaa kytke- mistä kaupunkistrategiaan sekä tavoitteiden mitattavuuden kehittämistä. Talousarvion laadintaan osallistuu myös aiempaa laajemmin tulosvastuullisia lähijohtajia, jotta talousosaamista ja -ennakointia saadaan kehitettyä kaupungin organisaatiossa.

4.1. Kajaanin kaupungin talouden suunnittelua ohjaavat tavoitteet

Kaupunginvaltuuston 28.3.2022 hyväksymän Kajaanin kaupunkistrategian 2023–2026 mukaisesti tasapainoinen talous varmistaa kaupungin elinvoiman. Kajaanin kaupungin talouden suunnittelua ohjataan seuraavilla talouden tavoitteilla:

- Toimintakatteen kasvu on pienempi tai yhtä suuri kuin verorahoituksen kasvu
- Vuosikate kattaa poistot
- Tilikauden tulos on positiivinen

- Investointien omarahoitusosuus on suurempi kuin 60 %
- Konsernin lainamäärä on pienempi tai yhtä suuri kuin valtakunnan keskiarvo

Lisäksi taloudenhoidon periaatteena on, että investoinnit perustuvat vahvaan harkintaan ja talouden kantokykyyn ja että konserniyhtiöissä toimitaan kuntakonsernin kokonaisu- tu huomioon ottaen.

Yllä mainitut tavoitteet ohjaavat taloussuunnittelua. Taloudelliset tavoitteet saavuttamalla varmistetaan kestävä taloudellinen pohja pitkällä aikavälillä.

4.2. Talousarvion tavoitteiden määrittäminen ja riskienarviointi

Toimielimet ja liikelaitokset tallentavat talousarviotavoitteisiin liittyvät tulokortit TargetorPro-ohjelmassa.

Sisältö	Ohje/Kuvaus
Perustehtävä	Hallintosäännön mukainen lyhyt kuvaus toimialan, tulosalueen, liikelaitoksen ja tytäryhtiön tehtävästä (esitetytynä valmiiksi)
Toimintaympäristön muutos, talouden sopeuttamissuunnitelman toteuttaminen ja talousarvion perusteet	<p>Toimintaympäristön muutos: (toimialataso)</p> <ul style="list-style-type: none"> Mitkä keskeiset muutosvoimat vaikuttavat toimintaan tulevina vuosina? Muutosvoimat voivat olla vaikkapa taloudellisia, poliittisia, sosiaalisia, ekologisia tai teknologisia, esim. väestö-, talous- ja aluekehitys, lainsäädäntö, arvojen ja elämäntapojen muutokset, teknologian kehitys <p>Talouden sopeuttamissuunnitelman toteuttaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Talouden sopeuttamishjelmaan sisältyvien toimenpiteiden ja tavoitteiden määrittäminen talousarviovuodelle. <p>Talousarvion perustelut: (toimialan/tulosalueen tavoitteet)</p> <ul style="list-style-type: none"> Esitetään kuntalaisten hyvinvointia ja kunnan elinvoimaisuutta koskevat tavoitteet tehtäväalueella. Esitetään toiminnan painopisteet ja kehittämistarpeet suunnittelukaudella.
Valtuustoon / johtokuntaan nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet	<p>Toimialan/liikelaitoksen/tytäryhteisön kaupunkistrategiaa toteuttavat toiminnalliset tavoitteet.</p> <p>Strategiset teemat:</p> <ul style="list-style-type: none"> Elinvoima ja osaaminen Lapset ja nuoret Kestävä kehitys <p>Toiminnallinen tavoite:</p> <p>Toiminnalliset tavoitteet toteuttavat kaupunkistrategiaa. Tavoitteiden on oltava ymmärrettäviä, perusteltuja, myönteisiä ja saavutettavissa olevia. Tavoitteilla on oltava selkeä yhteys siihen, kuka vastaa tavoitteen toteutumisesta, miten se pystytään toteuttamaan ja millä määrärahoilla se toteutetaan.</p> <p>Mittari:</p> <p>Tavoitteita on pystyttävä mittaamaan määrällisesti tai laadullisesti siten, että tavoitteen toteutumista voidaan arvioida.</p> <p>Tavoite 2023:</p> <p>Mittarin tavoite, joka on ko. vuonna saavutettava. Tavoitteen on oltava riittävän haastava, mutta kuitenkin saavutettavissa oleva.</p>

Sisäisen valvonnan suunnitelma	<p>Toimialat ja liikelaitokset laativat sisäisen valvonnan suunnitelman sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen mukaisesti.</p> <p>Sisäisen valvonnan toimenpiteiden tulee olla konkreettisia valvontatoimenpiteitä. Toimielimet tunnistavat oman toiminnan kannalta keskeiset sisäisen valvonnan toimenpiteet.</p>
Riskienarviointi	<p>Riskienarviointi toteutetaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen mukaisesti.</p> <p>Talousarviossa esitetään kooste merkittävimmistä riskeistä.</p> <p>Riskienarviointi toteutetaan Granite- ohjelmassa ja raportit liitetään talousarvioon riskienhallintakoordinaattorin ja talouspalveluiden toimesta.</p> <p>Tytäryhteisöt esittävät merkittävimmät riskit TargetorPro -tulokorteille.</p>

4.3. Käyttötalouden suunnittelu

Talousarvio laaditaan sillä tarkkuudella, että erillisiä käyttösuunnitelmia ei laadita.

Talousarvioluvut syötetään tilitasolla. Määrärahat esitetään verottomina (ALV 0 %), kun toiminnot kuuluvat vähennys- tai palautusoikeuden piiriin.

Toimielimien ja liikelaitosten tulee huolehtia siitä, että kaikki päätöksentekoa koskevat materiaalit on tallennettu asianhallintajärjestelmään sekä taloussuunnitteluohjelmaan.

Toimintatuottojen suunnittelu

Myynti- ja maksutuotot tulee tarkastella kaikilla osa-alueilla ja tehdä tuotteiden ja palveluiden hinnoitteluun indeksikorotukset palvelua/tehtävää keskeisesti kuvaavien indeksien mukaisesti täysimääräisenä.

Työterveyshuollon korvaukset budjetoidaan tukiin ja avustuksiin keskitetysti talouspalveluiden toimesta.

Toimintakulujen suunnittelu

Yleinen kuluttajahintojen nousu on voimakasta vuoden 2022 aikana. Inflaatio on kiihtynyt lähes 7-8 prosenttiin vuoden 2022 ensimmäisinä kuukausina. Energian hinta on noussut voimakkaasti ja myös tavaroiden hintojen nousu on nopeutunut, kun yritykset ovat siirtäneet kohonneita kustannuksiaan tavaroiden hintoihin. Elintarvikkeiden hintojen nousu on myös kiihtynyt, mutta palveluiden hinnat ovat nousseet edelleen maltillisesti.

Hintojen nousun arvioidaan maltillistuvan kuitenkin vuosina 2023 ja 2024. Merkittävää hintatason laskua ei ole nähtävissä, mikä näkyy kotitalouksien ostovoiman sekä kulutuksen maltillisena kasvuna. Kansallisen kuluttajahintaindeksi mukaan hinnat kohoavat vuonna 2023 2,1 % ja vuonna 2024 1,7 %.

Talousarvion valmistelussa vuodelle 2023 tulee arvioida ja huomioida kustannusten kehitys kuluryhmittäin, tilitasoisesti. Energiahintojen ja elintarvikkeiden kustannusten kehitys tulee ennakoida ja ottaa huomioon täysimääräisesti viimeisimpien ennusteiden mukaisesti. Muu kustannuskehitys tulee tarkastella kuluryhmittäin. Toimintakulujen suunnittelussa tulee myös etsiä aktiivisesti kustannussäästöjä, jotta yleistä kustannusten kasvua pystytään kompensoimaan ja toteuttamaan sopeuttamissuunnitelman tavoitteita.

Työterveyshuollon kustannukset budjetoidaan keskitetysti talouspalveluiden toimesta.

Henkilöstösuunnittelu

Henkilöstösuunnittelun tavoitteena on henkilöstökulujen pienentäminen pidemmällä aikavälillä ja henkilöstöressurssien käytön tehostaminen kaupunkitasoisesti. Talousarvion laadinnan yhteydessä tulee läpikäydä ja arvioida henkilöstön tarvetta, määrää ja rakennetta.

Henkilöstösuunnittelussa tulee täysimääräisesti toteuttaa talouden sopeuttamisen mukaisia toimenpiteitä ja eläköityvien hyödyntämisen suunnitelmia. Jokainen täytettävä virka ja työsuhde on harkittava tarkkaan palvelutarpeiden, taloudellisten perusteiden ja reunaehtojen mukaisesti. Henkilöstöä tulee hyödyntää monipuolisesti kaupunkitasoisesti, yli organisaatorajojen. Talousarviossa tulee esittää ja perustella kaikki uudet talousarviovuodelle suunnitellut tehtävät ja virat toimialoittain ja liikelaitoksittain.

Henkilöstösuunnitelma laaditaan talousarvioprosessin yhteydessä. Henkilöstösuunnitelman laatimisesta toteutetaan erillinen kysely toimialoille ja liikelaitoksiin.

KT, JAU ja JUKO ovat päässeet erillissopimukseen kunta-alan uusista työ- ja virkaehtosopimuksista 2022–2025. Sopimuskausi on 1.5.2022–30.4.2025. Kolmen vuoden sopimuskaudella työvoimakustannukset nousevat korkoa korolle laskien keskimäärin 8,79 prosenttia.

Kustannukset nousevat:

- vuonna 2022 keskimäärin 1,76 prosenttia eli noin 392 miljoonaa euroa
- vuonna 2023 kustannukset nousevat keskimäärin vähintään 3,05 prosenttia (noin 691 miljoonaa euroa)
- vuonna 2024 kustannukset keskimäärin vähintään 3,11 prosenttia (noin 725 miljoonaa euroa).

Palkankorotuksiin on varattu talousarvio 2023 suunnittelun taustalle 3,63 % kasvu (huomioiden 1.10.2022 toteutettava järjestelyvaraerä). Lomaraha on varattu vuodelle 2023 täysimääräisenä eli 4,5 % palkkasummasta.

Henkilösivukulut vuodelle 2023 on tallennettu taloussuunnitteluohjelmaan valmiiksi. Myös lomapalkkavarauksen laskeminen tapahtuu automaattisesti. Kevan eläkemenoperusteinen maksu poistuu vuoden 2023 alussa. Vuonna 2023 tulee voimaan tasausmaksu, joka jaetaan kuntien ja hyvinvointialueiden osuuksiin. Tasausmaksu budjetoidaan keskitetysti talouspalveluiden toimesta Kevan vuoden 2023 tasausmaksun budjetointiohjeen mukaisesti.

Henkilöstökulujen kohdentamiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Ensisijaisesti kulut kohdennetaan suoraan toiminnoille eli tuotettavalle palvelulle, prosenttijaoissa käytetään olennaisuuden periaatetta.

Sisäiset erät

Talousarvioon sisällytetään ulkoiset ja sisäiset erät. Peruskaupungin sisäiset erät syötetään keskitetysti talouspalveluiden toimesta.

Sisäiset vuokrat viedään keskitetysti Tilakeskuksen toimittamien tietojen pohjalta.

Kajaanin kaupungin ja liikelaitosten väliset erät

Talousarvion syötössä käytetään kirjanpidon LLS -tilejä, kun kyse on kaupungin ja liikelaitosten välisistä eristä.

LLS Tileille kirjattavat kaupungin ja liikelaitosten väliset erät syötetään keskitetysti talouspalveluiden toimesta.

Kajaanin Mamselli ateria- ja puhtaanapitopalveluiden kustannukset täsmäytetään ja sovitaan yhdessä palveluita myyvän ja ostavan osapuolen kesken. Erät viedään budjettiin keskitetysti talouspalveluiden toimesta.

Konsernipalveluiden kustannusten kohdistaminen

Konsernipalveluiden kustannuksia kohdistetaan aiheuttamisperiaatteen mukaisesti toimialoille ja liikelaitoksiin. Konsernipalveluiden kustannusten kohdistaminen arvioidaan talousarvion laadintavaiheessa ja sovitaan yhdessä palveluita myyvän ja ostavan osapuolen kesken.

Konsernipalveluiden kustannuksia kohdistetaan toimialojen ja liikelaitosten talousarvioon seuraavien palveluiden osalta:

- Asianhallintapalvelut: Kokousten ja asioiden valmistelu (henkilöstökulujen osuus)
- Tietohallintapalvelut: KAMIT sopimuksen mukaan, tietohallintopalveluiden mukaiset tehtävät toimialoille ja liikelaitoksiin (henkilöstökulujen osuus)
- Henkilöstöpalvelut: Henkilöstöpalveluiden mukaiset tehtävät (henkilöstökulujen osuus)
- Talouspalvelut: Talouspalveluiden mukaiset tehtävät (henkilöstökulujen osuus)
- Hankintapalvelut: Hankintapalveluiden mukaiset tehtävät (henkilöstökulujen osuus)

- Viestintä ja markkinointi: Viestinnän ja markkinoinnin mukaiset tehtävät (henkilöstökulujen osuus)

Kajaani Infon ja sisäisen asiakaspalvelun kustannukset kohdistetaan toimialoille ja liikelaitoksiin laskennallisina hallinnon vyörytyserinä. Riskienhallintapalveluiden kustannukset kohdistetaan yleishallintoon eikä niitä jaeta toimialoille ja liikelaitoksiin.

Konsernipalveluiden materiaalien, palveluiden ja liiketoiminnan muiden kulujen kustannukset esitetään JHS-kustannuslaskentasuositusten mukaisesti laskennallisina hallinnon vyörytyserinä toimialojen ja liikelaitosten tuloslaskelmalla.

4.4. Investointien suunnittelu

Pitkän aikavälin investointisuunnitelmassa otetaan huomioon taloudellinen tilanne, väestökehitys, palveluverkkoselvitys sekä palvelutuotannon tarpeet. Investoinneiksi hyväksytään vain sellaiset hankkeet, jotka vähentävät tulevaisuudessa käyttötalousmenoja tai lisäävät tuottavuutta ja elinvoimaa. Lähtökohtana on, että vain pakolliset, kaupungin palvelutuotannon ja kehittämisen kannalta välttämättömät tai kaupungin elinvoimaa lisäävät muut investoinnit toteutetaan. Tämä on välttämätöntä, koska jo aikaisemmin aloitettuja keskeneräisiä investointeja tulee olemaan merkittävä osa investointeihin varatusta summasta.

Vuoden 2023 investointisuunnittelun lähtökohtana on voimassa oleva taloussuunnitelma 2022–2024. Investointisuunnitelma ja -raami tarkentuvat talousarviovalmistelun yhteydessä. Kaupunki ei pysty rahoittamaan investointeja tulorahoituksella, vaan osa rahoituksesta tapahtuu velkarahoituksella ja sijoitustoiminnan tuotoilla. Tästä syystä kaikki investoinnit on harkittava erityisen tarkkaan.

Investoinnit ovat pysyviä eriä, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa jatkuvasti useana tilikautena. Käyttöomaisuuden ja muun pysyviin vastaaviin kuuluvan aineellisen omaisuuden hankintameno aktivoidaan ja kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi.

Aktivoitavia investointimenoja ovat:

- Uudisrakentaminen
- Rakennuksen laajentaminen
- Perusparannus- korjaus, jolla alkuperäistä laatutasoa nostetaan
- Taloudellista pitoaika kasvattavat korjausmenot
- Koneiden ja laitteiden uusiminen, esim. hissien täydellinen uusiminen

Investointihankkeita eivät ole:

- Korjausmenot, jotka eivät nosta laatutasoa tai kasvata taloudellista pitoaika, esim. vaurioituneen omaisuuden ennalleen saattaminen tai laitteiden teknisestä vanhenemisesta aiheutuneet korjausmenot
- Vaikka menoihin liittyisikin useammalle tilikaudelle kohdistuvia tulo-odotuksia, voidaan korjausmenot kirjanpidossa kirjata joko kokonaan tai osittain kuluksi olennaisuuden periaatetta noudattaen. Kirjanpidossa aktivoinnin edellytyksenä on vastainen tulonodotus (kunnissa käyttö palvelutuotannossa)
- Kuluva käyttöomaisuus, kuten pienkoneet ja laitteet, puhelimet, verhot, lelut ja muut tarvikkeet.

Perusparannukset, uusinvestointien ja irtaimen omaisuuden osalta alle 10 000 euron investoinnit ja hankinnat käsitellään pääsääntöisesti kertapoistoina talousarvion käyttötalousmenona.

Kalustohankinnoissa vain toimipaikan ensikertaiseen kalustamiseen liittyvät hankinnat voidaan käsitellä investointimenona. Täydentäviä hankintoja ei voida enää pitää ensikertaisena kalustamisena, joten ne kirjataan käyttötalouteen.

Kaikki rakennusten ja kiinteiden rakenteiden investointiesitykset tulee valmistella yhteistyössä ympäristötekni- sen toimialan kanssa.

Kajaanin kaupungin toimielimien ja liikelaitosten tietohallintoa koskevat investoinnit tulee suunnitella yhdessä Kajaanin kaupungin tietohallinnon kanssa.

Investointimenoja suunnitellessa tulee selvittää myös muut vaihtoehdot toteuttaa investointi. On selvitettävä palveluiden ostamisen mahdollisuudet ja kartoitettava myös muut kohteen rahoitusvaihtoehdot, esimerkiksi leasing -rahoitus.

Investoinnin hankintamenoon sisältyy:

- Hankkeelle kuuluvat tarvike- ja palveluostot
- Tarvikkeiden rahti- ja asennuskulut
- Valmistuksesta aiheutuneet henkilöstökustannukset
- Investointikohteen suunnittelukustannukset

Investoinnin hankintamenoon ei sisälly:

- Investointi- tai korjaustarpeen selvitystyöt ennen päätösten tekemistä (kosteusvaurioselvitykset, vuotovesiselvitykset, sisäilmaselvitykset)
- Koulutusmenoja ja muita käytön aikaisia menoja
- Käyttökoulutus jne.
- Varaosat, tarvikkeet, huoltosopimukset
- Purkamismenoja (poikkeus rakennuksen purkamismenot osana tontin hankintamenoa enintään tontin käypään arvoon saakka (Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston lausunto 91/2009)

(Lähde: Kirjanpitolautakunnan yleisohje)

4.5. Verotulot ja valtionosuudet

Kaupungin tulopohja rakentuu pääsääntöisesti verotuloista ja valtionosuuksista.

Veroennustekehikon päivitys perustuu pääosin kevään kuntatalousohjelman arvioihin verotulojen kehityksestä. Ennusteessa on huomioitu viime vuoden toteutunut väestötieto, verotilitykset maaliskuuhun asti, Verohallinnon julkaisema tilasto verovuoden 2021 ansiotuloista sekä kiinteistöveron ennakkotiedot verovuodelle 2022. Tämän lisäksi ennusteessa on huomioitu lopullinen tuloveroprosentin leikkaus vuodelle 2023 sekä kuntaryhmän päivitetty yhteisöveron jako-osuudet verovuosille 2023–2026.

Kunnallisveroennusteessa taustalla olevat verovuoden 2021 ansiotulojen kehitykset perustuvat Verohallinnosta saatuihin tulorekisteri- ja vuosi-ilmoitustietoihin. Verotuloihin perustuvia valtionosuuksien tasauslaskelmia ennustevuosille 2023–2025 ei ole sisällytetty tähän päivitykseen. Alkusyöksyllä julkaistaan ennakkotietoja valmistuvasta verotuksesta 2021 ja tällöin myös ensi vuoden tasauslaskelma tarkentuu.

Kunnallisveroennusteen suurin muutos edelliseen liittyy lopulliseen tuloveroprosentin leikkaukseen. Valtiovarainministeriön julkaisemien sote-siirtolaskelmien mukaan lopullinen tuloveroprosentin leikkaus on **-12,64 %** yksikköä vuoden 2022 tasosta

Yhteisöveroennuste perustuu osin toimintaylijäämän päivitettyyn kehitysarvioon sekä alkuvuoden tilitystietoihin. Kuluva vuoden hyvän kehitykseen taustalla löytyy pääosin verovuoden 2021 parantunut maksuunpano-arvio ja alkuvuonna kertyneet lisäennakot. Parantunut verovuosi 2021 heijastuu myös positiivisesti tulevien vuosien kehityksiin.

Verovuoden 2022 kiinteistöverotiedot perustuvat Verohallinnon maaliskuun lopussa julkaistuihin ennakkotietoihin. Ennakkotieto on aiempia arvioita korkeampi. Kasvu johtuu erityisesti siitä, että rakennusten verotusarvot ovat kasvaneet, koska niiden jälleenhankinta-arvoja on korotettu. Syy tehtyyn korotukseen löytyy rakennuskustannusten kallistumisesta.

Verotulokehitys 2021–2023

VEROTULOT	TP 2021	TA 2022	TPE 2022 Ennuste	TA 2023 Ennuste	Muutos TA 2022 Ennuste - 2023
1000 €					
Kunnan verotulo	130 220	132 007	134 855	63 860	-70 995
Osuus yhteisöveron tuotoista	8 622	5 839	8 009	5 628	-2 381
Kiinteistövero	10 561	10 255	11 114	11 126	12
Verotulot yhteensä	149 403	148 101	153 978	80 614	-73 364

Talousarvion valmistelu tapahtuu tässä vaiheessa siitä lähtökohdasta, että veroprosentteja ei koroteta vuodelle 2023.

Valtionosuudet 2021–2023

VALTIONOSUUDET	TP 2021	TA 2022	TPE 2022 Ennuste	TA 2023 Ennuste	Muutos TA 2022 Ennuste - 2023
1000 €					
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	56 243	76 431	76 812	7 886	-68 926
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	29 269	27 973	28 873	28 852	-21
Verotuloihin perustuva valtionosuus	16 918	17 800	17 800		-17 800
Verotulomenetyksen korvaus	16 247			5 534	
Valtionosuudet yhteensä	118 677	122 204	123 485	42 272	-81 213

Valtionosuuksien arviot perustuvat Kuntaliiton julkaisemiin ennakkollisiin tietoihin kuntien valtionosuuslaskelmista vuodelle 2023 (19.5.2022). Peruspalvelujen valtionosuuksien osalta lähteenä on VM:n valtionosuuslaskelma ja sen lisäksi laskelmaan on lisätty opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet vuoden 2022 lukujen perusteella.

4.6. Kaupungin liikelaitokset

Liikelaitoksen talousarviossa noudatetaan samoja talousarvioperiaatteita kuin peruskunnan talousarviossa. Talousarvio laaditaan kalenterivuodeksi. Taloussuunnitelma laaditaan vähintään kolmeksi vuodeksi eteenpäin. Talousarviovuosi on suunnittelukauden ensimmäinen vuosi.

Liikelaitoksen johtokunnan on valmisteltava liikelaitoksen talousarvio ja – suunnitelma ja esitettävä se valtuustolle tässä ohjeessa esitetyillä perusteilla ja aikataulussa. Johtokunnan esitys liitetään osaksi kaupunginhallituksen esitystä talousarvioksi ja suunnitelmaksi valtuustolle.

Liikelaitoksen talousarviossa on tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosa. Niissä esitetään liikelaitokselle asetettavat tavoitteet ja niiden toteutumista mittaavat tunnusluvut, talousarvioperustelut ja budjettilaskelmat.

Liikelaitokset syöttävät talousarvio- ja -suunnitelmatiedot tämän ohjeen mukaisesti.

Liikelaitosten sitovat tavoitteet:

Kajaanin Mamselli

- ▶ tuottovaatimus: peruspääoman korko
- ▶ tilikauden ylijäämä ennen varauksia > 0 euroa

Kajaanin vesi

- ▶ tuottovaatimus: 1 200 000 euroa, joka koostuu peruspääoman korosta ja tuloutuksesta
- ▶ tilikauden ylijäämä ennen varauksia > 700 000 euroa (tavoite; ei sitova)

Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitos

- ▶ tuottovaatimus: peruspääoman korko
- ▶ tilikauden ylijäämä ennen varauksia > 0 euroa

4.7. Kuntayhtymät ja niiden liikelaitokset

Kuntayhtymille asetetaan seuraavat sitovat tavoitteet:

Kainuun jätehuollon kuntayhtymä

- ▶ Osuuksia vastaava peruspääoman korko

Kainuun liitto

- ▶ Osuuksia vastaava peruspääoman korko

4.8. Tytäryhteisöt

Tytäryhteisöille asetetaan seuraavat sitovat tavoitteet:

Kajaanin Teknologiakeskus Oy

- ▶ Vuokrausasteen tavoitetaso 95 prosenttia
- ▶ Tilikauden tulostavoite > 0

Loiste Oy

- ▶ Osingonmaksu omistajille vähintään edellisvuosien korkotuottojen tasolla
- ▶ Yhtiön arvon jatkuva parantaminen

Kajaanin Energiatuotanto Oy

- ▶ Yhtiön toiminnan kehittäminen ja yhtiön arvon jatkuva parantaminen

Kainuun Voima Oy

- ▶ Yhtiön toiminnan kehittäminen ja yhtiön arvon jatkuva parantaminen

Kiinteistö Oy Kajaanin Pietari

- ▶ Tilikauden tulostavoite > 0
- ▶ Vuokrausasteen nostaminen > 93,5 prosenttiin (pidemmällä aikavälillä tavoite 98 %)
- ▶ Vuokrasaavat < 2,5 prosenttia vuokratuotoista

Kiinteistö Oy Kajaanin Lohtajan Palvelukeskus

- ▶ Tilikauden tulostavoite > 0

Kajaanin Ammattikorkeakoulu

- ▶ Tilikauden tulostavoite > 0
- ▶ Rahoituspohjan vahvistaminen

Edukai Oy

- ▶ Tilikauden tulostavoite > 0

Tytäryhteisöt

Tytäryhteisöt tallentavat talousarviotavoitteisiin liittyvät tuloskortit TargetorPro-ohjelmassa. (kpl 4.2. ohje)

- Perustehtävä
- Toimintaympäristön muutos ja talousarvion perustelut
- Valtuuston nähden sitovat tavoitteet
- Kaupunkistrategiaa toteuttavat toiminnalliset tavoitteet
- Riskienarviointi

Taloustietoina toimitetaan liikevaihdon ja tilikauden tuloksen kehitys vuosilta 2020–2021, ennuste vuodelle 2022 ja talousarvio vuodelle 2023 sekä henkilöstön määrän kehitys vuosille 2020–2025. (liitteenä)

Tytäryhteisöjen käsittelemien talousarviotavoitteisiin liittyvien tuloskorttien tulee olla valmiita ja tallennettuina ohjelmaan **14.10.2022 mennessä**. Tytäryhteisöjen tulee käsitellä tavoitteet yhtiöiden hallituksissa.

4.9. Vuoden 2023 talousarvion ja vuosien 2024–2025 taloussuunnitelman valmisteluajataulu

Kesäkuu

21.6.2022 Kaupunginhallitus: Talousarvion 2023 ja taloussuunnitelman 2024–2025 raamin ja laadintaohjeen hyväksyminen.

Elokuu

8/2022 Talousarvion valmistelu: Käyttötalouden, investointien ja riskienarvioinnin suunnittelu viranhaltijatyönä.

18.8.2022 Talousarvio -koulutus klo 14-15:30 (teams)

Syyskuu

9/2022 Toimielimien ja liikelaitosten talousarvio- ja taloussuunnitelmaesitysten valmistelu

9/2022 Riskienarviointi ja riskienhallintatoimenpiteet Graniteen

6.9.2022 Kaupunginvaltuuston talousarvioseminaari

16.9.2022 Kaupunginjohtajan investointiesitys

28.9.2022 Investointisuunnitelman 2023–2025 käsittely ympäristöteknisessä lautakunnassa

Lokakuu

7.10.2022 Talousarvio- ja taloussuunnitelmaesitysten käsittely lautakunnassa ja liikelaitoksissa

11.10.2022 Kaupunginhallitus: Vuoden 2023 kunnallisvero- ja kiinteistöveroosenttien määrääminen

12.-13.10.2022 Kaupunginhallituksen seminaari: Talousarvioluonnoksen 2023 esittely kaupunginhallitukselle

14.10.2022 Tytäryhteisöjen talousarvioesitysten toimittaminen kaupunginhallitukselle

28.10.2022 Tytäryhteisöjen talousarvioesitysten käsittely konsernijaostossa

Marraskuu

- 2.11.2022 Talousarvion esittely Yhteistyötoimikunnassa
- 7.11.2022 Kaupunginvaltuusto: Vuoden 2023 kunnallisvero- ja kiinteistöveroprosenttien määrääminen
- 10.11.2022 Kaupunginjohtajan talousarvioesitys, lehdistötilaisuus
- 15.11.2022 Kaupunginhallitus: Talousarvion 2023 ja taloussuunnitelman 2024–2025 käsittely
- 22.11.2022 Kaupunginhallitus: Talousarvion 2023 ja taloussuunnitelman 2024–2025 hyväksyminen ja esitys valtuustolle

Joulukuu

- 12.12.2022 Kaupunginvaltuusto: Talousarvion 2023 ja taloussuunnitelman 2024–2025 käsittely ja hyväksyminen
- 12/2022 Liikelaistosten lopullisten talousarvioiden hyväksyminen valtuuston sitovien tavoitteiden pohjalta

5. Vuoden 2023 talousarvioraami

Talousarvioraamin lähtökohtana on kustannusten kasvun hillitseminen, talouden sopeuttamissuunnitelman mukaisten toimenpiteiden edistäminen ja investointien toteuttaminen talouden kantokyvyn mukaisesti. Talouden tasapaino pyritään saavuttamaan suunnittelukaudella 2023 – 2025.

Kajaanin kaupunki (kaupunki + liikelaitokset)

Ulkoisen tuloslaskelma Kajaanin kaupunki, sisältäen liikelaitokset.

Kajaanin kaupunki									
Peruskaupunki ja liikelaitokset									
Tuloslaskelma (1.000 €) ulkoiset	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TA 2022 Muutoksineen	TP2022 ENNUSTE	RAAMI 2023	TS 2024	TS 2025
Toimintatuotot	44 130	43 201	34 370	36 535	37 314	37 314	31 827	32 304	32 789
Valmistus omaan käyttöön	984	895	940	864	996	996	935	935	950
Toimintakulut	-286 577	-298 955	-297 605	-301 924	-319 187	-319 187	-151 900	-151 914	-159 046
Toimintakulujen muutos %	1,1	4,3	-0,5	1,5	5,7	5,7	-52,4	0,0	4,7
Toimintakate	-241 463	-254 859	-262 295	-264 525	-280 876	-280 876	-119 138	-118 675	-125 307
Toimintakateen muutos %	4,0	5,5	2,9	0,9	6,2	6,2	-57,6	-0,4	5,6
Verotulot	135 607	138 418	141 422	149 404	148 101	153 979	80 614	77 142	77 546
Verotulujen muutos %	-2,2	2,1	2,2	5,6	-0,9	3,1	-47,6	-4,3	0,5
Verotulujen muutos €	-3 047	2 811	3 004	7 982	-1 303	4 575	-73 365	-3 472	404
Valtionosuudet	103 186	104 003	123 803	118 677	122 204	123 485	42 272	43 564	51 179
Valtionosuuksien muutos %	0,6	0,8	19,0	-4,1	3,0	4,1	-65,8	3,1	17,5
Valtionosuuksien muutos €	603	817	19 800	-5 126	3 527	4 808	-81 213	1 292	7 616
VERORAAHOITUS YHTEENSÄ	238 793	242 421	265 225	268 081	270 305	277 464	122 886	120 706	128 725
Verorahoituksen muutos %	-1,0	1,5	9,4	1,1	0,8	3,5	-55,7	-1,8	6,6
Rahoitustuotot ja -kulut									
Korkotuotot	4 866	3 832	367	608	95	95	95	95	95
Muut rahoitustuotot	2 287	54 218	9 925	26 986	13 244	13 244	13 600	14 000	14 000
Korkokulut	-1 286	-1 257	-1 443	-1 614	-1 701	-1 701	-1 639	-1 800	-1 900
Muut rahoituskulut	-1 635	-3 420	-3 752	-1 577	-79	-79	-1 265	-1 265	-1 265
Vuosikate	1 562	40 935	8 027	27 959	988	8 147	14 539	13 061	14 348
						0			
Suunnitelmapoistot	-14 871	-14 781	-15 648	-17 055	-17 824	-17 824	-17 280	-17 500	-17 500
Arvonalentumiset	-10	-3 039	-729	-527		0			
Satunnaiset erät		119 903				0			
Tilikauden tulos	-13 319	143 018	-8 350	10 377	-16 836	-9 677	-2 741	-4 439	-3 152
Poistoeron lis. (-) / väh (+)	500	-38	-3 682	835	701	701	850	850	850
Varausten lis. (-) / väh (+)	552	-20 000	42	-4 889		0			
Rahastojen lis. (-) / väh (+)	24	13	9	20		0			
Tilikauden yli- / alijäämä	-12 243	122 993	-11 981	6 343	-16 135	-8 976	-1 891	-3 589	-2 302

Toimielinakohtainen talousarvioraami/toimintakate:

Kajaanin kaupungin TALOUSARVIOARAAMI		TP 2021	TA 2022	TP ENN 2022	TA RAAMI 2023	Muutos % vs. TA2022	Muutos € vs. TA2022
Sis. ulkoiset ja sisäiset erät	Toimintatuotot sis. Valm. Omaan käyttöön		+ muutokset				
Konsernihallinto	Konsernihallinto (ilman sotea+liittoa)	-14 326	-15 105	-15 105	-15 058	-0,3 %	47
Konsernihallinto	Kainuun Sote	-150 019	-158 671	-159 305			
Konsernihallinto	Sote eläkemaksut	-1 206	-1 065	-1 085			
Konsernihallinto	Kainuun Liitto	-1 247	-1 335	-1 335	-1 340		
Konsernihallinto	Ympäristöterveydenhuolto				-1 000		
Konsernihallinto yhteensä Toimintakate		-166 798	-176 176	-176 830	-17 398	-90,1 %	158 778
Konsernihallinto	Poistot	-671	-517	-517	-600	16,1 %	-83
Vuolijoen aluelautakunta Toimintakate		-99	-100	-100	-100	0,0 %	0
Sivistystoimiala	Toimintatuotot	6 218	4 929	4 929	4 950	0,4 %	21
Sivistystoimiala	Toimintakulut	-76 043	-78 133	-78 133	-79 522	1,8 %	-1 389
Sivistystoimiala	Toimintakate	-69 825	-73 204	-73 204	-74 572	1,9 %	-1 368
Sivistystoimiala	Poistot	-1 234	-1 086	-1 086	-950	-12,5 %	
Ympäristötekkinen	Toimintatuotot	24 794	24 532	24 532	28 918	17,9 %	4 386
Ympäristötekkinen	Toimintakulut	-24 648	-26 414	-26 414	-29 655	12,3 %	-3 241
Ympäristötekkinen	Toimintakate	146	-1 882	-1 882	-737	-60,8 %	1 145
Ympäristötekkinen	Poistot	-10 396	-10 657	-10 657	-12 270	15,1 %	-1 613
Pelastus	Toimintatuotot	5 268	5 349	5 349			
Pelastus	Toimintakulut	-9 873	-10 137	-10 137			
Pelastus	Toimintakate	-4 605	-4 788	-4 788	0		4 788
Pelastus	Poistot	-467	-455	-455	0		455
Kajaani peruskaupunki toimintakate		-241 181	-256 149	-256 804	-92 807	-63,8 %	-163 342
Valtionosuudet		85 929	90 508	90 889	10 572	-756,1 %	-79 936
Verotulot		149 404	148 101	153 979	80 614	-83,7 %	-67 487
Rahoitustuotot ja -kulut		25 722	12 826	12 826	12 000	-6,9 %	-826
VUOSIKATE		19 874	-4 714	890	10 379	145,4 %	15 093
Poistot ja arvonalentumiset		-12 768	-12 716	-12 716	-13 820	8,0 %	-1 104
Poistot ja arvonalentumiset v. 2019 poikkeukselliset							
Satunnaiset tuotot ja -kulut							
Tilikauden tulos		7 106	-17 430	-11 826	-3 441	243,7 %	13 989
Varaukset, poistoeron ja rahastojen vähennys		-4 850		700	500		
Tilikauden yli-/alijäämä (+ ylijäämä - alijäämä)		2 256	-17 430	-11 126	-2 941	278,3 %	14 489
Koulutusliikelaitos VOS		32 724	31 969	32 869	31 700		-269
VÄLITETYT VOS YHTEENSÄ		32 724	31 969	32 869	31 700		-269
Liikelaitosten tulokset							
Kajaanin Vesi		906	893	900	700		-193
Mamselli		389	1	200	0		-1
Vilake		60	41	50			-41
Koulutusliikelaitos		2 795	361	1 000	350		-11
KOKO KAUPUNGIN TULOS		6 406	-16 135	-8 976	-1 891		14 244

Ympäristötekniikan toimialan TA 2023 raamissa on huomioitu Vimpelinlaakson kehittämisliikelaitoksen lakkaaminen ja toimintojen siirtyminen ympäristötekniikalle.

Investoinnit

Investointiesitykset valmistellaan talousarvioprosessin yhteydessä. Toimialojen ja liikelaitosten investointitarpeet kartoitetaan pidemmällä aikavälillä ja investointien toteutusta priorisoidaan yhdessä laadittavalla investointisuunnitelmalla. Investointien pidemmän aikavälin kestävä taso on, että investoinnit eivät ylitä vuosikattetta. Investointien taso tasapainotetaan vastaamaan kaupungin taloudellista kantokykyä.

Kajaanin peruskaupungin vuoden 2023 talousarvion investointimenojen tavoitetaso on **15,0** milj. euroa.

Lisätietoja:

Talousarvion laadintaohje, päätöksenteko ja aikataulu:

talousjohtaja Tarja Lempeä puh. 044 7100 237, tarja.lempea@kajaani.fi

Taloussuunnitteluohjelman käyttö, budjetointi ja tilipuitteet sekä TargetorPron käyttö:

controller Heidi Manninen, puh. 044 7147 683, heidi.manninen@kajaani.fi

controller Sauli Pietikäinen, puh. 044 710 0458, sauli.pietikainen@kajaani.fi

controller Joni Partanen, puh. 044 4214 300, joni.partanen@kajaani.fi

controller Piia Rissanen, puh. 044 362 5897, piia.rissanen@kajaani.fi

Talousarvion tavoitteiden asettaminen sekä Targetor Pron käyttö:

kehityspäällikkö Tuula Romppanen, puh. 044 710 0231, tuula.romppanen@kajaani.fi

Talonrakennusinvestoinnit, investointisuunnitelma:

toimitilapäällikkö Markku Haverinen, puh. 044 710 0302, markku.haverinen@kajaani.fi

Henkilöstösuunnittelu:

henkilöstöjohtaja Jyrki Komulainen puh. 044 714 7551, jyrki.komulainen@kajaani.fi

Tietohallinto:

tietohallintopäällikkö Heikki Hyvönen, puh. 044 710 0306, heikki.hyvonen@kajaani.fi

Riskienhallinta, Granite-ohjelman käyttö:

riskienhallintakoordinaattori Teemu Korhonen, puh. 044 421 4121, teemu.korhonen@kajaani.fi